

Bürokrácia

vagy Bürokratizmus (a francia Bureau [l. o.] szóból) a. m. a hivatalszobák hatalma.

A bürokrácia elfajulásában a hatalmak legrosszabbika, s mai értelmében ama szükkeblü, rövidlátó, formákba kapaszkodó hivatalnoki eljárást s gazdálkodást jelenti, mely kasztszerű elzárkozottságban s a maga felől táplált magas vélemény elbizakodottságában, a népélettől elidegenedve pedáns formaságoknak hódol, s a nép valódi, gyakorlati szükségei iránt lehető kevés érzéke van.

A B. kedvező talaja és szülőföldre az abszolút állam, mely az alattvalók fitymálva emlegetett csekély értelmiségével szemben a rendőri gyámkodás rendszerét szereti gyakorolni. Ez a bürokrata uralom, a rendőrállam virága, mely a jelen jogállam lényegével össze nem fér, a XVIII. században s a XIX. századnak első felében teljes erejében díszlett, s onnét átszivárgott a mai korba is, mint ellentéte az igaz szabadságnak, mellyel szemközt ellenkező arányban növekszik vagy hanyatlik, ahhoz képest, amint a valódi népszabadság s azt biztosító jogállam nagyobb erőre jut, v. az elnyomó irányzatok túlsúlya alatt elbágyad, s férfiatlan szolgálalkúságba s bizantinizmusba sülyed.

Az alkotmányos kormányformák életbelépte a parlamenti rendszer, mely a népnek jogot ad, hogy képviselői által a saját ügyei feletti rendelkezésben részt vegyen, a szabad egyesülési s gyülekezési s véleménynyilvánítási jog, a sajtó szabadon vitatkozó hatalma az állami s társadalmi ügyek megbirálásában, a községek és megyék önkormányzati joga, mely a központosított államhatalom önkényét korlátozza s ellenőrzi, - egyenkint oly vívmányok, melyek a B. pedáns uralmát mindinkább türhetetlenné s lehetetlenné teszik.

A bürokratizmus, v. bürokrata-hatalom rendszere ott éri el tetőpontját, hol a közigazgatás egyes ágai egyetlen tisztviselő által kormányoztatnak ennek személyes, egyedüli felelőssége mellett.

Ellentéte ennek a kollegiális rendszer. Így p. a nagyobb községek megyék, városok testületileg kormányoztatnak míg a rendőri hatóság bürokratikus szervezettel működik. Egyes minisztériumok élén egy-egy szakminiszter áll, míg az összes minisztérium kollegiális testületet képez.

A végrehajtás tekintetében a bürokratikus rendszer mellett az eljárás gyorsasága s egyöntetősége szól, s teszi ezt, kellő korlátok közt, ajánlandóvá míg más részről az azzal együttjáró központosítás nem kis veszéllyel jár, mert könnyen vezethet önkényre s visszaélésekre.

Ezért mulhatatlanul szükséges a törvényes ellenőrzés s közrehatás, mellyel a mai szabad alkotmányok a parlamentben nyilvánuló népképviselőket felruházzák, s az önkormányzati jog, mely a községeket s megyéket bizonyos kiterjedésben megilleti, s a közigazgatást a nélkül, hogy egységes voltának és sikeres gyors működésének ártana a káros egyoldaluságtól megőrzi; és a végrehajtást egyes emberek kezébe helyező központosítás tagadhatatlan veszélyeit megfelelő decentralizáció által ellensúlyozza v. legalább korlátozza.

A bürokratizmus hátrányainak legjobb ellenszere a hivatalnokok összes kategóriáinak függetlenné tétele feljebbvalóik önkényétől és szeszélyeitől, s tisztességes fizetéssel való ellátásuk.

Különösen pedig őrizkedni kell valamely jogállamban attól hogy a bíróságok függetlensége bármely mellékes utakon aláásassék s ez a testület mely csak úgy felelhet meg magas rendeltetésének, ha függetlensége minden tekintetben biztosítva van, a B. posványába ne sülyesztessék.